

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Prenumerationspris:

I R. 40 sk. b:o pr. halfår.

Lördagen

den 15 Mars.

Tidning för Skön Konst och Litteratur.

Nytt theaterhus i Götheborg.

Frågan om ett nytt theaterhus härstädes, redan förut genom insända artiklar uti Götheborgs Handels och Sjöfartstidning offentligen väckt, har på sednaste tiden blifvit ämne för samtal och diskussioner inom flera enskilda kretsar.

Nekas kan ej, att ett samhälle, hvars förmögenhet och företagsanda är så stor som Götheborgs, borde kunna bestå sig ett värdigt Thalias tempel. De försköningar, nya anläggningar och förbättringar här blifvit gjorda så väl för ögats som nyttans skull, bevisa, att hvarken vilja eller förmåga fattas för dylika företag. Den dyrbara vattenledningen, de vackra alléerna, den herrliga kyrkogården, hvilka förskrifva sig från längre tid tillbaka; de vidlöftiga och kostsamma hamn- och elfarbetena, kaj- och gatu-omläggningen, den praktfulla börsen och Gustaf Adolfs-statyn, som snart kommer att resa sig på vårt stora torg, att ej nämna en mängd andra vackra företag, torde vara tillräckliga bevis på detta samhälles såväl förmåga som företagsanda.

I betraktande häraf, torde det ej vara något allt för djerft hopp, att snart nog få se vår stad prydd med nytt eller förbättradt theaterhus, der hvarken publiken eller skådespelaren riskerade helsa och lif genom köld och drag, der man på hvarje plats hade en fullkomlig öfversigt af scenen, och som i akustiskt hänseende motsvarade konstens obestridda fordringar; ty smaken för konsten väckes eller förädlas icke, så framt ej först och främst dessa fordringar tillfredställas; det materiella vill också ha ett ord med i laget; lider kroppen, så lider äfven själen. Det är ej mer än omkring fjorton dagar sedan vi hörde en främling, som för första gången bevistade en representation å härvarande theater, högeligen förundra sig deröfver, att Götheborg, som med skäl kan vara stolt öfver så många vackra och nyttiga inrättningar, kunde åtnöja sig med ett i så hög grad

misslyckadt theaterhus. Man blef honom svaret skyldig.

Efter denna korta ingress vilja vi nu i korthet framlägga icke mindre än trenne projekter, hvilka vi anse värda uppmärksamhet, helst vi hört sakkunnige och erfarne män uttala sitt gillande omdöme om tvenne af dem.

Första projektet omfattar anläggandet af ett aldeles nytt theaterhus på den fria platsen utanför f. d. Gamla-Port, eller den såkallade Kungsparken. Denna plats är, för sitt fria läge och den nära tillgången till vatten, i händelse af eldsvåda, högst passande för en sådan anläggning; den enda olägenhet som skulle möta der vore den, att mången, som ej mäktar bekosta sig ekipage, möjligen under mörka, regniga och stormiga höst- och vinterqvällar skulle tveka, att från de åtminstone något skyddande husen begifva sig öfver bron och blottställa sin helsa och sina kläder på den mot oväder af intet skyddade platsen. Emellertid lära af en skicklig arkitekt redan både ritningar och kostnadsförslag vara uppgjorda för anläggning af ett theaterhus på denna plats.

Det andra förslaget afser den s. k. Brunsparken eller gamla jernvägen. Huruvida denna plats är för smal för en sådan anläggning äro vi f. n. icke i stånd att bedöma. Onekligt är, att ett theaterhus, i lätt stil uppfördt på denna plats, skulle utgöra en stor prydnad för staden. All eldfara kunde lätteligen undvikas genom att direkte ur den omgivande kanalen uppleda pumprör till hvilken del af byggnaden som helst. För att lätta tillträdet till platsen kunde en bred men lätt jernbro läggas öfver kanalen åt Norra Hamngatan.

Slutligen ligger ännu det tredje förslag nära för handen. Vårt nuvarande odugliga theaterhus skulle af ett aktiebolag inköpas, och, under vilkor att *ca-lorifere* derstädes finge inrättas, kunde följande huf-

vudsakliga förändringar vidtagas: Salongen, som f. n. är alltför lång borde afskännas så, att dess fond närmades theatern ungefär så långt som till nuvarande parterrens skrank. I följe deraf skulle alla logeraderna flyttas inåt salongen för att få densamma mera afrundad, och dervid iakttagas, att första raden flyttades längst in och de öfriga i den proportion, att en öfverliggande rads barrière komme att stå midt öfver den underliggande radens andra bänk, hvarigenom en friare öfversigt öfver salongen blefve möjlig. Den minskning af platser, som genom denna förändring uppkommer, kunde lätteligen godtgöras genom en annan åtgärd: Afståndet mellan logeraderna är f. n. så betydligt, att om alla tre raderna sänktes, så kunde ganska bekvämt en fjerdre rad inrättas, hvilken dock ej borde komma högre upp än den nuvarande tredje raden. Största svårigheten torde blifva att förekomma det olidliga drag, hvarmed denna theater hemsökes, men måhända gifves äfven råd härför.

Ovvanstående rader innehålla naturligtvis blott flyktigt utkastade förslager. Vål vore, om de ledde till — allvarsamma åtgärder i den sak de åsyfta. Hvad medlens anskaffande beträffar, torde det bäst ske genom aktieteckning. Men böra aktierna vara höga eller låga? Visserligen hafva vi hört sägas, att personer här gifvas, hvilka ej skulle taga mer än en aktie, antingen den vore på 500 eller 100 R:dr b:ko. Men vi kunna icke inse något rimligt skäl hvarföre den, som har råd att taga en aktie å 500 R:dr, ej lika gerna kunde taga 5 å 100 R:dr. Om derföre aktierna ställdes så lågt som t. ex. till 100 R:dr b:ko, så kunde äfven den mindre bemedlade få tillfälle att blifva aktieegare och teckningen torde måhända gå vida raskare. Det duger ju att försöka, lyckas det ej, så kan ju ny aktieteckning företagas med högre summa per aktie.

Vi återkomma med det snaraste till en fråga, som står i nära gemenskap med den nu omrörda, och skulle skatta oss lyckliga om vi genom denna korta framställning hade väckt en alfvarlig vilja för saken, ty då lyckas den.

Gluntarne och deras författare.*)

1. Gluntarne. En samling duetter för baryton och bas med accompagnement af Piano, af Gunnar Wennerberg. Hittills nio häften, med 28 ark musik och 12 ark text. Stockholm 1850.

2. Sånge för en sångstämman med Piano-forte-accompagnement, af Gunnar Wennerberg. Häftet 1 och 2. Stockholm.

3. Sånge med Guitar-accompagnement, af Gunnar Wennerberg. Första Häftet.

4. Odenslund och Lundagård. Samling af flerstämmiga sånger för mansröster. Häftet 4 och 5.

Få ord hafva på sednare tid i fäderneslandet fått en så populär klang som namnet Gunnar Wennerberg, och det är snart väl ingen som ej känner Gluntarne eller längtar att göra deras bekantskap. Hr W:s resor mellan Skara, Stockholm och Upsala registreras af den dagliga pressen med diplomatisk noggrannhet, äfvenså de många festliga tillställningar

*) Ur Tidskrift för Litteratur. Utgifvon af C. F. Bergstedt, 1851. Andra Häftet.

hvertill hans närvaro nästan öfverallt ger anledning, och för hvilka han snart sagdt blifvit en martyr. Svenska Akademien har åt honom, såsom på engång skald och tonsättare, tilldelat en utmärkelse som ställer honom i förbindelse, om ej i jembredd, med Movitz' och Ulla Winblads odödlige sångare. Äfven Musikaliska Akademien har invalt bland sina ledamöter tonsättaren till Gluntarne, hvilkas melodier nu som bäst behandlas och bearbetas än i fria fantasier än i polkor och valser. En så utomordentlig framgång på ett fält som, om också ej egentligen tillhörande denna tidskrifts verksamhet, dock ligger den ganska nära, har uppfordrat oss att egna några blad åt en så ovanlig företeelse, mindre för att granska halten af dessa musikaliska skapelser, som på årtal varit den utan all jemförelse största affären inom vår musikhandel, än för att i mån af våra krafter söka utforska grunden och betydelsen af en popularitet hvars betraktande icke kan vara utan ett stort och flersidigt intresse.

Hr W. är nemligen icke konstnär af yrke; han eger ej, och kan svårligen, då han redan inträdt i mannaåren, tillegna sig dessa tekniska studier, som väl icke förmå att frambringa snillet men dock äro så nödvändiga medel för dess verksamhet. Han har ej från början tänkt sig en vidsträcktare krets för sina kompositioner än det lilla sällskap af unga vänner för hvilka de närmast skrefvos, och endast undantagsomständigheter hafva föranledt deras offentligtgörande. Och med detta skulle vi dock icke våga att räkna honom till dessa sekularsnillen, som fullständiga och fullväpnade på en gång framstå ur sin obemärkthet, för att åt vetenskapen eller konsten spränga en ny bana. Vi skulle snarare vilja anse honom såsom en intressant typ af vårt närvarande bildningslyne, hvari mängden igenkänner sin egen estetiska odling, endast i bättre och fullständigare gestalt, en uppsummering af det socialt musikaliska lifvet hos våra medelklasser.

En mängd för Upsala egna förhållanden hafva utan tvifvel i hög grad inverkat på Hr W:s konstnärliga utbildning. Hvar och en, som har någon kännedom om våra universitetsförhållanden, vet hvilken betydlig rol den estetiska bildningen spelat under flera decennier, tills under det sednaste åtskilliga omständigheter börjat visa, att en reaktion inom universitetssamhället visserligen föregår mot denna art af odling, som hade sitt ursprung i bekantskapen med Tysklands och Frankrikes s. k. romantiska vitterhetsskolor, och på sista tiden väl fann sitt förnämsta uttryck uti en liflig beundran för Goethe. Denna riktning visar också en stark frändskap med den store germaniske mästaren. Den är kontemplativ, djupsinnig och genialisk, men sjelfvisk och opraktisk. Den sätter gerna sig sjelf i medelpunkten af verlden, hvars företeelser den också hänförelse till sig sjelf, och hvars varelser den dissekerar för att tillfredsställa sin egen ointresserade vettgirighet. Allting är till för subjektet, och Gud och människor, himmel och helvete, dygd och last, — allt sättes på nålspetsen och betraktas genom den genialiska åskådningens förstoringsglas. Aldrig var verlden rikare på genialiska människor; de gnistrade som slipade

stenar för sin omgivning; de upptogo och återkastade i sin bildnings talrika facetter hvarje sanningens ljusstråle; men skimret bländade snarare än det vägledde, och snillets granna lusteldar gäfvö understundom blott en medelmåttig värma.

Denna periferiska bildning blir tom och otillräcklig, just emedan den, såsom vi sagt, saknar en medelpunkt utom sig, åt hvilken den kan rikta sitt lifs krafter. Ty subjektet sätter icke strafflöst sig sjelft i skapelsens centrum. Därföre hafva vi också i vårt fädernesland så få handlingens män. Vi äro intressanta, bildade och genialiska, men ofrukbara. Vi förslösa tankar och känslor, dessa himmelens lån, såsom vore de idel sand och ej värda en styfver. Med vår germaniska tankerikedom skulle de vesterländska nationerna pånyttföda världen.

Vi sade att på sista tiden en som det synes temligen stark reaktion inom universitet bildat sig emot denna ensidigt estetiska lefnadsåskådning. Den kan sägas börja med Geijers s. k. affall, den fortgår genom en växande benägenhet för praktiskt historiska och exakta studier; den har hos ungdomen varit underhjelpt genom en tilltagande bekantskap med Danmarks och Englands rika och gedigna litteraturer; och det är utan tvifvel af dess fortgång och utveckling som vi hafva att vänta en verklig och hellsam lyftning i vår ungdoms både sedliga och vetenskapliga hållning. Emellertid går en sådan omställning inifrån och utåt endast långsamt och obemärkt. Den universellt och abstrakt estetiska bildning hvars grunddrag vi ofvanföre sökt att angifva, är ännu den herrskande i den sociella atmosfär som närmast omgifver det vetenskapliga lifvet. Konsten och genialiteten äro i vår allmänna bildning öfvermåttiga den strängare vetenskapen och den praktiska moralen.

Det är under sådana inflytelser som Hr W. uppväxt och utbildat sig. Ingen danar sig oberoende af de förhållanden hvori han lefver, och vi tro oss i Hr W:s musikaliska och poetiska författarskap spåra dessa inflytelser. Det förefaller oss stundom liksom han sjelf, med hela fullheten af sina herrliga naturgäfvor, saknade ett centrum dit han kunde gå efter kraft till det rätt stora och själsvederqwickande. Hr W. erinrar oss i mer än ett afseende om den store skalden, hvars enhälliga beundran vi ofvanföre angäfvö såsom ett kännemärke på vår äldre akademiska kultur. Liksom denne ville äfven Hr W. undersöka allt och bearbeta allt, och hans solida natur gjorde att han aldrig kunde åstadkomma något usest, sällan något medelmåttigt. Han gjorde sunda och grundliga studier, och han har offentligt visat att han bättre än mången begripit sin Spinoza; med den klassiska ålderdomen var han mer än vanligt förtrogen, och om vi få tro ryktet har han tänkt och skrivit icke föraktliga saker öfver ett af Ciceros svåraste verk, det om lagarne. Med ett ord, öfver allt lyckades han öfver medelmåttan, men kanske just detta har också hindrat honom att blifva den afgjort förste i en väg, bland de många han för sig fann öppnade.

Vi hafva med skäl, bland de banor Hr W. beträddt, gömt musiken till slut. Äfven inom denna konst har han vandrat, eller dock blickat, öfver ett

stort fält. Utan teknisk uppfostran har han odlat sina anlag snart sagdt blott och bart genom att höra många olika arter af musik, hvartill flera lyckliga omständigheter, ej minst hans egen utmärkta stämma, kommo honom särdeles till godo. Ett litet enskildt sällskap för äldre seriös musik, som på den tiden fanns i Upsala, införde honom i bekantskapen med den äldre italienska kyrkomusiken; hans vänner förvara ännu motetter i Palestrinas stil, frukter af dessa hans historiska studier, och en af dem har, om vi ej minnas orätt, med stort bifall gifvits i Upsala på en offentlig koncert. Med den italienska och tyska dramatiska musiken, äfven den äldre, hade han många tillfällen att göra sig förtrolig, och dessa studier hafva i hög grad inverkat på hans egna kompositioner, i hvilka man så ofta, äfven der tanken någongång är matt och hvardaglig, röjer en alldeles egendramatisk energi. Vi påminna om bas-satsen i *essdur*, uti "*Gluntens vigilance*", om stycket "*Glunten blir juvenal*", om "*Harp-spelet*", och kunde anföra många andra exempel. Äfven den nya romantiska musikskolan i Tyskland har icke utöfvat obetydligt, om än icke medvetet, inflytande på hans kompositioner, hvilka han vid denna tid började i egentlig mening strö omkring sig i förtroligare kretsar. (Forts.)

Konstnotiser.

Målarekonsten.

Konstföreningens vecko-exposition i Köpenhamn består i dessa dagar af: Jonstrup Seminarium; Vinterlandskap, motivet i Jægersberg Dyrehave; ett Aftonlandskap, motivet taget vid Fursjön; Parti i Pompeji emot Gragnano; Titus-bågen i Rom; Parti i södra Tyrolen; Torget i Rion vid *Lago di Garda*; Parti från Caracallas bad och några handteckningar, alla af F. Rohde; dessutom några teckningar, af Prof. Lund.

— Porträttgalleri af danska krigare. Af ett arbete med detta namn, och som utkommer i Köpenhamn, är redan första bladet derstädes tillgängligt, utgörande, ett lyckadt och väl utfördt porträtt af general Krogh, jemnte en vers af H. P. Holst.

Theater och Musik.

— Nya danska sånger: Sex sånger, komponerade af H. Rung äro nyss utkomna på P. W. Olsons förlag i köpenhamn. De äro följande: Den jutske bondens aftonsång; Den fyenska flickans sång och Soldaterna vid general Ryes lik, alla 3 från "*Slaget vid Fredericia*". Vidare: *Kung Volmer på resan*, af Christian Winther; Sång af "*Systrarne på Kinnekulle*" och gammal sång.

— Kongl. theatern i Köpenhamn. Den 6:te dennes uppfördes på denna theater för tredje gången i samma vecka, hvarje gång för fullt hus, "*Jeppe på berget*", af Holberg. *Repertoiren* under nu förflyttna vecka har varit följande: Måndag: "*Scheik Hassan*" och *Psyche*; Tisdag: "*Norma*"; Onsdag: "*Kung*"

Lear»; Thorsdag: »Slottet Montenero, *Pas de deux à la Taglioni* och *La Lihtouanienne*; Fredag: »Jeppe på berget och »Soldaterlöjer» (densamma som »Ett Puts, gifvit härstades af Hr Anderssons sällskap). I dag Lördag: »Scheik Hassan» och »Hemligheten» samt i morgon Söndag: »Regimentets dotter» och *Pas de trois*.

— **Konserten för Krollska kapellet** och hr Cassidy uti skådespelshusets sal i Berlin har inbragt 342 Thlr. En allmän önskan föranleder utan tvifvel till ännu en konsert för samma goda ändamål.

Herr Stjernström i Åbo: Under de fyra månader hr Stjernström gästade denna stad, har han skördat utomordentligt bifall. Under de 35 representationer han der gifvit, hafva icke mindre än 27 nya pjäser blifvit uppförda, nemligen 10 skådespel, hvaraf 3 med sång och 16 komedier, hvaraf 8 å 9 med sång, oftast för utsålda hus. Bruttobehållningen för hvarje afton beräknas till ungefär 300 Rdr Bko.

Figaros bröllop: I anseende till Fröken Boyes opasslighet gafs på Kongl. Operan i Stockholm Thorsdagen den 6 dennes *Figaros bröllop* i stället för den annonserade *Martha*. Detta var 9:de representationen af denna Opera, och dess utförande förrådde ett stigande intresse hos exekutörerna. M:ll *Bervald*, Hrr *Wallin* och *Lundberg* erhålla af Aftonbladets musikrecensent —u— mycket loford; likaså M:ll *Linderoth* i Cherubins svåra parti.

— Tenorbasunisten *Billman* gaf den 23 Februari konsert i Söderhamn, hvarifrån han afrest till Gefle, der han nu inträffat och äfven ämnar gifva konsert.

Gluntarne. Af dessa allmänt gouterade duetter äro 10 & 11 häftena nyss utkomna, innehållande N:o 24: Efter Kameral-examen; N:o 25: Examens-sexa på Eklundshof, en längre, väl genomförd och vacker komposition, samt N:o 26: den härstades förut väl bekanta Impromptu-balen. Efter 12 & 13 häftena, hvilka ofördröjligen utkomma, utgifvas en samling af *Buffa-Trior* af samma författare, på hvilka nu subscription upptages.

Hr Anderssons representationer: Sedan d. 1 dennes har hr A. härstades gifvit: *Kusinen* eller *Ett Studentäventyr*. Lustspel i 4 Akter med kupletter. Sv. original af »Unter uns gesagt». Musiken arrangerad af J. Czapek. *Min Hustru* eller *En natt i Falkenberg*. Lustspel med sång i 1 Akt. Fritt bearbetadt efter Franskan, med originalkupletter af »Unter uns gesagt». Musiken arrangerad af J. Czapek. *Den Rike och den Fattige*. Skådespel i 5 Akter, afdelade i 6 Tablåer af Emil Souvestre. 2:ne representationer af *Preciosa*. Romantiskt Skådespel i 4 Akter med Körer och Melodramer. Musiken af C. M. v Weber samt *Klostret Castro* stort Skådespel i 5 Akter, afdelade i 7 Tablåer, af Dinaux och Gustave Lemoine. Musiken af J. N. Ahlström; Den sistnämnde för 25:te gången under spelåret. Nästan alla dessa representationer hafva gifvit fulla hus, hvilket bevisar sällskapet betydliga framåtskridande och publikens växande smak för konsten.

Theaterföreståndaren hr *L. E. Elffors* gifver f. n. representationer i Norrköping, *J. V. Veselius* i Christinehamn och *J. Roos* i Gefle.

Hvarjehanda.

För Expositionen i London har ifrån Nancy till Paris ankommit ett fottäcke af mousseline, broderadt med den utomordentliga skicklighet och möda, att det väckar alla kännares beundran. Denna *couvre-pied* är öfver 4 sv. alnar lång och mer än 3½ aln bred. Blommorna, som bilda midt-rosetten och den dubba guirlande, som omgifver den, äro af naturlig storlek. Tecknaren har med den sorgfälligaste noggrannhet kopierat naturen, och törnosorna, tulipanerne, liljorna &c. äro sammanflätade med utsökt smak och behag.

Men hvad som förtjenar en särdeles uppmärksamhet är sjelfva broderi-arbetet. Blommorna bilda en relief, och det ser ut, som om de voro lagda ofvanpå tyget.

Man kan göra sig ett begrepp om det ofantliga arbetet på detta lothringiska mästerstycke, då man besinnar, att åtta sömmerskor, valda bland de skickligaste i Nancy, oupphörligt arbetat derpå under nio månaders tid, sön- och högtidsdagar deri inberäknade, och att de under de trenne sista månaderna nödgats förlänga arbetstimmarne dagligen ända till midnatten, af fruktan att ej hinna fullborda arbetet i rättan tid. Ett enda fruntimmer som arbetat 10 timmar dagligen, skulle behöft mera än 6 år att verkställa detta stora arbete. Denna *couvre-pied* är värd 12,000 Francs; endast arbetslönen har uppgått till mellan 10 och 12,000 Francs, och en af de förnämsta fabrikanterna i Nancy hade ensam åtagit sig utförandet af detta broderi, som dock öfvertogs af hela fabriks-societeten i Nancy, för att i London representera Lothringens gamla rykte i denna industrigen.

Vacker utmärkelse: Till ära för den utmärkte och populära skådespelaren *Macready*, som nu afgår från scenen, föranstaltade hans beundrare och vänner, d. 1 dennes uti *the Hall of Commerce* i London en ofentlig festmåltid, hvarvid *Sir E. Bulwer Lytton* åtagit sig ordförandeskapet. Bland de 600 personer som deltog i denna fest nämna vi preusiska ministern, chevalier *Bunsen*, belgiske ministern *M. Van de Weyer*, de frejdade författarne *Charles Dickens* och *W. M. Thackeray*, General Post-Direktören Markisen af *Clanricarde*, General-Löjtn. *Sir John Wilson*, den ryktbare målaren *G. Landseer*, flera Lorder och andra utmärkte män. Tal höllos af *Bulwer*, *Wilson*, *Dickens*, de *Weyer*, *Bunsen* och flera andra.

Minnestafva: I Köpenhamn har i konsthandeln utkommit en teckning, föreställande de 50 minnesstenar, hvilka, till största delen på Konungens af Danmark bekostnad, blifvit uppresta på Flensburgs kyrkogård öfver krigare, som fallit i slaget vid Idsted.

— **Gemensam samlingsplats för konstnärer.** — För samtliga föreningarne af konstnärer, tillhörande de bildande konsterna, skall nu i Berlin inrättas en lokal, hvilken är ämnad att tjena till gemensam samlingsplats för dessa. Litteratörer, musici och öfverhufvud alla konstnärer komma att ega tillträde dertill.

